

ІННОВАЦІЙНІ СТРУКТУРИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті виокремлено орієнтири стратегії стимулювання інноваційної діяльності в Україні, висвітлено особливості бізнес-інкубаторів та технопарків як основних інноваційних структур, розвиток яких суттєво впливає на стратегічні пріоритети економічного розвитку країни.

Ключові слова: *інноваційні структури, стратегічні пріоритети, економічний розвиток, інноваційна діяльність.*

Сучасний етап інноваційного розвитку характеризується тим, що він набув глобального характеру, в його основі лежить інформаційна технологія, відбувається прискорене освоєння інновацій; інноваційний процес пішов там, де він власне і повинен був піти – в зоні перетину інтересів розробників і реальних споживачів – технологій, інновацій, нововведень. Важливо підкреслити, що сучасний інноваційний процес – це система, що включає науку, техніку, економіку, бізнес, менеджмент і маркетинг.

На відміну від науково-технічного прогресу, інноваційний процес тягнеться від зародження ідеї до кінцевого споживання його результатів. Інновація спочатку і зрештою направлена на практичний комерційний результат. Саме у цьому – практичній спрямованості – і полягає приваблива сила інновації для промислових компаній, впровадження яких сприяє не тільки підвищенню ефективності діяльності підприємств, а й економічному розвитку країни в цілому.

Дослідженням концепції управління інноваційною діяльністю підприємства займаються вчені Є. Баляснікова, В. Василенко, І. Денисенко, І. Жукович, І. Зятковський, С. Ілляшенко, В. Козик, В. Ландик, О. Луцків, П. Микитюк, А. Павленко, Л. Федулова, Ф. Янсен та інші. У своїх дослідженнях вченими висунуто різні методологічні засади визначення понять «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційна стратегія» тощо. Крім того, в наукових працях висвітлено методологічні підходи до оцінки й підвищення ефективності інноваційної діяльності, запропоновано механізми управління цим видом діяльності з урахуванням стратегічних змін, обумовлених посиленням конкуренції на ринку.

Разом із тим проблеми впливу інноваційних структур на формування стратегічних пріоритетів економічного розвитку потребують більш детального дослідження й обумовлюють необхідність розробки шляхів щодо їхнього вирішення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі інноваційних структур і їхнього впливу на формування стратегічних пріоритетів економічного розвитку країни.

Впровадження інновацій забезпечує сталий прогресуючий розвиток економіки шляхом її інтелектуалізації та прискореного розвитку за всіма напрям-

ками з метою досягнення конкурентоспроможності підприємства, а також забезпечення рівномірного розвитку регіонів [1, с. 129].

Застосування нових продуктів, технологій в управлінні підприємством, реалізації товарів, виробництві та перехід на інноваційний тип діяльності стає все більш необхідним та актуальним.

Під інноваціями в широкому значенні розуміється прибуткове використання новачій у вигляді технологій, видів продукції і послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного чи іншого характеру [2].

Дуже поширеним є визначення інновації як кінцевого результату інноваційної діяльності, що одержав реалізацію у вигляді нового чи вдосконаленого продукту, реалізованого на ринку; або нового чи вдосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності.

Сучасне визначення терміна «інновація» дає Закон України «Про інноваційну діяльність» [4]: інновації – новостворені і вдосконалені конкурентоспроможності технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери. Таке трактування сутності інновацій пов'язане лише із засобами виробництва або технологічними процесами, що є необхідною, але недостатньою умовою, яка має спрямовувати весь інвестиційний потік ресурсів у галузі народного господарства з його ефективним використанням.

Узагальнюючи розглянуті позиції, поняття «інновація» можна інтерпретувати з двох позицій: інновація як певний процес, спрямований на досягнення результату, та інновація як результат. Вважаємо, що інновація є саме результатом впровадження новачій.

Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на комерціалізацію накопичених знань, технологій і обладнання. Результатом інноваційної діяльності є нові або додаткові товари/послуги або товари/послуги з новими якостями.

Також під інноваційною діяльністю розуміють вид економічної діяльності, який пов'язаний з трансформацією ідей в технологічно нові чи удосконалені продукти (послуги), які впроваджені на ринку, в нові чи удосконалені технологічні процеси або засоби створення (розповсюдження послуг), що використовуються у практичній діяльності. Тобто інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних продуктів та послуг. Вона припускає низку наукових, технологічних, організаційних, фінансових та комерційних заходів, які разом призводять до інновації [3, с. 24].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку інноваційних процесів в Україні виявив, що принципово позитивних змін у промисловості України поки що не відбулося, а досягнуте зростання зумовлене переважно дією екстенсивних факторів і не має у своєму підґрунті інноваційних структурно-технологічних змін.

Головними орієнтирами стратегії стимулювання інноваційної діяльності в Україні є:

- проведення заходів національного та регіонального рівня, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації процесу опанування науковими знаннями та новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу;
- зміна технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень;
- здійснення ефективного розподілу обмежених фінансових ресурсів з максимальною концентрацією наявних коштів на важливих напрямках науково-технічного прогресу;
- визначення системи пріоритетів державної підтримки інноваційної діяльності шляхом розробки та прийняття закону про державні наукові та науково-технічні програми;
- запровадження середньо- й довгострокового індикативного планування фінансового забезпечення інноваційної діяльності на основі технологічного передбачення та з урахуванням досвіду застосування цього методу регулювання економіки в розвинених країнах світу;
- відродження діяльності галузевих та регіональних інноваційних фондів, розробка механізмів стимулювання добровільних внесків підприємств, вітчизняних та іноземних інвесторів до таких фондів;
- створення умов для залучення додаткових фінансових ресурсів, у тому числі іноземних інвестицій, шляхом створення банку інноваційних проектів на базі Державного фонду фундаментальних досліджень, Державної інноваційної компанії тощо.

Таким чином, існуючі механізми досягнення стратегічних пріоритетів в інноваційній сфері є неідеальними та потребують перегляду. З огляду на зазначене, проблема створення економічного механізму, що дозволяє генерувати, відтворювати та використовувати науково-технічні інновації для підвищення темпів економічного розвитку й якості життя в нашій країні, набуває надзвичайно актуального значення.

В Україні з інноваційних структур певного поширення набули бізнес-інкубатори та технопарки. Серед бізнес-інкубаторів найефективніше працюють структури, створені за допомогою американського агентства міжнародного розвитку, урядів Німеччини та Канади, програми TASIC, фонду «Відродження», Фонду Сороса тощо. Вони вирішують низку важливих для підприємництва завдань (консалтинг та інформаційне забезпечення, впровадження нових технологій тощо), але дуже рідко виконують свою найголовніше завдання – виведення комерційного підприємства (учасника бізнес-інкубатора) до стану, коли воно дає прибуток і починає працювати самостійно [5, с. 198]. Основною проблемою є те, що вони є неприбутковими організаціями, що разом з іншими проблемами не сприяє їхньому розвитку. Бізнес-інкубатори в Україні не мають своєї нерухомості, що обумовлює їхню повну залежність від власника приміщень та обмежує їхню самостійну діяльність з фірмами - клієнтами. Ці інноваційні структури за багатьма показниками суттєво відрізняються від аналогічних структур США, зокрема це стосується оподаткування, кредитування, володіння нерухомістю тощо. Це пояснюється значною мірою відсутністю належної законодавчої бази стосовно інноваційних структур.

Забезпечення економічного розвитку України вимагає створення відповідних умов і механізмів, що стимулюють інноваційну діяльність і впровадження її результатів у господарську практику. Значною мірою це залежить від позиції, яку в цій справі займають держава, регіональні та місцеві органи влади. Світовий досвід свідчить, що держава відіграє провідну роль у створенні і розвитку технопарків, хоча в більшості країн не вона є безпосереднім ініціатором і учасником технопарків.

Основною проблемою створення технопарків в Україні є те, що законодавчо сформована система державної фінансової підтримки інноваційної діяльності технопарків не адаптована до різних типів технопарків, які створені на основі:

а) університетів і науково-дослідних установ без власної експериментальної виробничої бази;

б) університетів і науково-дослідних установ із власною експериментальною виробничою базою;

в) університетів і науково-дослідних установ та інноваційно активних підприємств із експериментальними і виробничими базами [6, с. 57].

Складнішим є механізм стимулювання інноваційної діяльності технопарків із експериментальним виробництвом, створених на базі наукових центрів. Їхній науково-виробничий потенціал дає змогу не тільки генерувати інноваційні продукти, які впроваджуються на ринок із метою отримання прибутку, а й одержувати дивіденди від спільного використання розробок разом із інноваційно активними підприємствами, які не є учасниками технопарку. Тому для тих технопарків, які виробляють конкурентоспроможну продукцію і пропонують наукомісткі розробки та високі технології на активному ринку інноваційних продуктів, поряд із бюджетним фінансуванням як академічних наукових центрів, вигідними є цільові субсидії у вигляді зарахування податку на прибуток не до бюджету, а на спеціальні рахунки [6, с. 57].

Інший підхід до стимулювання інноваційної діяльності технопарків потрібно обирати там, де наукові центри об'єднуються із інноваційно-активними підприємствами. Безперечно, державна підтримка наукових центрів у технопарках, як і в попередніх випадках (бюджетне фінансування, податкові преференції), потрібна не тільки на рівні окремих інноваційних проєктів, котрі витримали державну експертизу і затверджені у встановленому порядку, а й у цілому, що гарантуватиме просування конкурентоспроможної вітчизняної наукомісткої продукції на світовий ринок [7, с. 204].

Створення технополісів з диверсифікацією промислового виробництва в Донецькій та Дніпропетровській областях є одним з виходів держави з кризи у вугільній та металургійній промисловості.

Добру основу для створення технополісу має м. Львів. Зосереджені тут вищі навчальні заклади та інституції Західного наукового центру НАН України можуть сприяти розвитку наукомістких виробництв.

Є можливість для того, щоб стати технополісом і у м. Одеси – морських воріт України з добре розвиненою виробничою інфраструктурою та науковою базою [5, с. 200].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі **висновки**.

Сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність та потребу в активізації інвестиційної діяльності, успішність напрямку якої залежить від наявності та достовірності інформації як основи прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для вітчизняних підприємств актуальність та необхідність переходу на інноваційну модель розвитку пов'язані більше не з економією традиційних ресурсів та пошуком нових, а з отриманням конкурентних переваг за рахунок задоволення нових потреб споживачів та в результаті заняття позиції лідера й отримання більшого прибутку. Рушійним мотивом цього процесу є очікування надлишкового прибутку і підвищення конкурентоспроможності.

Розвиток інноваційних структур забезпечує оптимізацію співпраці наукових центрів із інноваційно-активними підприємствами, що позитивно впливає на економічний розвиток регіону і країни в цілому.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на розробку концептуального підходу до створення інноваційних структур з урахуванням особливостей галузі в поєднанні з програмами соціально-економічного розвитку певного регіону.

Література

1. Баляснікова Є.В. Передумови створення інноваційної моделі розвитку економіки України / Є.В. Баляснікова // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 10. – С. 127-134.
2. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / В.О. Василенко, В.Г. Шматко. – 3-є вид., вип. та доп. – К.: Центр навч. л-ри, 2005. – 440 с.
3. Жукович І.А. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан і проблеми / І.А. Жукович, Ю.О. Рижков // Статистика України. – 2005. – № 1. – С. 24-28.
4. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України. – Режим доступу: <<http://kat.in.ua/info/page/51>>.
5. Козик В. Можливості та проблеми формування інноваційних структур / В. Козик // Регіональна економіка. – 2005. – № 1 – С. 195-203.
6. Зятковський І.В. Фінансова підтримка проектів технологічних парків в умовах спеціального режиму інноваційної діяльності / І.В. Зятковський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 8 (75). – С. 54-58.
7. Луцків О.М. Інноваційна діяльність як передумова підвищення конкурентоспроможності економіки регіону / О.М. Луцків // Регіональна економіка. – 2005. – № 1 – С. 203-209.